

☺ La la la la la la la la (osa 1)

a?toro Juha Metsäkallas · publikigita 2018-07-02

Ainakin itselleni määräinen artikkeli on ihan la la la la la la la la ?juttu.

☺☺ Artikkelin käyttö

Perussääntöhän kuuluu, että määräistä artikkelia käytetään silloin, kun kyseessä on puhujalle tuttu tietty asia tai asia on juuri mainittu.

- *Hej, ?u vi prenis la librojn kun vi?* : Hei, otitko sinä (ne) kirjat mukaasi?
Kirjoista on puhuttu kuulijan kanssa jo joskus aikaisemminkin, ja kumpikin tietää, mistä kirjoista puhutaan.
- *Jen estas kato. La kato estas nigra.* : Tässä on kissa. Kissa on musta.
Ensimmäisessä lauseessa esitellään uusi asia, kissa. Määräinen artikkeli toisessa lauseessa ilmaisee, että kyseessä on sama kissa.

Mistä on kysymys, selviää suomessa joko asiayhteydestä tai sitten käytetään **demonstratiivipronomia** (tämä, tuo, se, nämä, nuo, ne). Koska esperantossakin on demonstratiivipronomit (?i tiu, tiu, ?i tiuj, tiuj), näitä voisi hyvin käyttää määräisen artikkelin asemesta.

Esperantossa määräistä artikkelia käytetään myös silloin, kun asia on yleisesti tunnettu ja ainutlaatuinen ("*la afero estas ?enerale konata kaj unika*").

- *La suno brilas kaj la ?ielo bluas* : Aurinko paistaa, ja taivas on sininen.
- *La amo venkas ?ion!* : Rakkaus kaiken voittaa!

Auringolla tarkoitetaan lähintä tähteä ja taivaalla tämän planeetan taivasta. Molemmat ovat mukamas tunnettuja ja ainutlaatuisia. Tunnettuja kyllä, mutta aurinkoja on miljoonia ja taivaita rutkasti enemmän, kuten jokainen Star Trekkinsä nähnyt tietää. Oletuksena puhutaan kuitenkin yleensä lähimmästä tähdestä, joten en näe, että tulisi sekaannusta, jos artikkelin jättäisi pois. "Aurinko paistaa" on *Suno brilas*, "Rigel paistaa" *Ri?elo brilas* ja viitattaessa tähtiin yleisesti sanottaisiin: *?iu suno brilas*. Jokainen taivas ei muuten ole sininen.

Rakkauden kohdalla tilanne on toinen. Määräinen artikkeli ilmaisee, että kyseessä on yleinen käsite eikä esim. *Matin* rakkaus *Maijaa* kohtaan. Herää kysymys, kenelle tällainen tulkinta pätkähtäisi päähän, jos *Matista* tai *Maijasta* tai kenestäkään yksilöstä ei olisi puhua pukahdettu sanaakaan.

Määräistä artikkelia käytetään niin ikään silloin, kun puhutaan yksilöstä, joka edustaa jotain tiettyä joukkoja.

- *La hundo estas la plej fidela de la bestoj* : Koira on eläimistä uskollisin.
Kyse ei siis ole mistään tietystä koirasta vaan koirista eläiminä.

Tässäkin suomi poikkeaa siten, että oletuksena on ”yleinen” koira. Mikäli halutaan ilmaista, että kyseessä on esim. Maijan koira, sitten se sanotaan.

Tämä ryhmän edustaja -käyttö ei muuten ole yleispätevä.

- *La knabino kuras plej rapide de la infanoj* : Tyttö juoksee lapsista nopeiten.

Lause ei nimittäin tarkoita, että lapsista kaikki tytöt juoksevat nopeiten. Vrt. koiralause yllä. Artikkelin käyttö ei siis ole loogista.

Ehkä kaikkein vaikeimmin sulatettava määräisen artikkelin käyttö liittyy kehonosiin tms.

- *La kapo doloras al mi* : Päätäni särkee.

En tiedä, mistä tällainen ilmaisutapa on peräisin, mutta en ole niin itsekeskeinen, että luontaisesti ymmärtäisin, että *la kapo* on minun pääni. Itse asiassa ensireaktioni on aina makaaberi, että jossain on jokin pää, joka kokee kipua, ja tämä kipeilevä, ilmeisesti irtonainen pää tuodaan minulle. Minun täytyykin korjata tämä oikeaan muotoon, *mia kapo doloras*, jotta ymmärrän, mistä on kysymys.

osa 2 »

La origina artikolo estas publikigita 2018-07-02 en la retejo **Finna babilejo** kun rubriko ”La la la la la la la la la (osa 1)”. Ĝi tiu PDF-versio estas a?tomate kreita 2022-03-07. Vidu anka? la aliajn afi?ojn de tipo artikoloj, finnalingvaj.